

ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

FEATURES OF NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF INTERNATIONAL TOURIST RELATIONS OF UKRAINE

У публікації підлягають розгляду питання щодо особливостей нормативно-правового забезпечення та регулювання міжнародних туристичних зв'язків України. Здійснюється аналіз системи міжнародного права, розкривається роль та значення кодифікації та уніфікації права, доведено тезу про збільшення питомої ваги уніфікованих матеріально-правових норм у національному законодавстві України. Узагальнено діючу нормативну базу, яка регулює сферу міжнародних туристичних переміщень, розкрито неврегульовані сегменти міжнародної туристичної діяльності та встановлено відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, в тому числі ступінь підключення України до міжнародних угод і конвенцій у даній сфері.

Ключові слова: нормативно-правове регулювання та забезпечення, міжнародні туристичні зв'язки, нормативна база, стандарти туристичної галузі України.

В публикации подлежат рассмотрению вопросы об особенностях нормативно-правового обеспечения и регулирования международных туристических связей Украины. Осуществляется анализ системы международного права, раскрывается роль и значение кодификации и унификации права, доказано тезис об увеличении удельного веса унифицированных материально-правовых норм в национальном законодательстве Украины. Осуществлен обзор действующей нормативной базы, регулиующую сферу между-

народных туристических перемещений, раскрыто неурегулированные сегменты в международной туристической деятельности и установлено соответствие национального законодательства международным стандартам, в том числе степень подключения Украины к международным соглашениям и конвенциям в данной сфере. **Ключевые слова:** нормативно-правовое регулирование и обеспечение, международные туристические связи, нормативная база, стандарты туристической отрасли Украины.

The publication considers questions concerning the characteristics of the normative-legal provision and regulation of international relations of Ukraine. The analysis of the system of international law is made, the role and importance of the codification and unification of the law is underlined. The thesis of the increase in the proportion of unified substantive rules in the national legislation of Ukraine is proved. The current regulatory framework, which regulates the sphere of international tourist movements, revealed the outstanding segments of the international tourism activities and establishes the compliance of national legislation with international standards, including the degree of connection of Ukraine to international agreements and conventions in this field is generalized.

Key words: normative and legal regulation and provision, international tourism relations, regulatory framework, standards of the tourism industry of Ukraine.

УДК 339.92

Лютак О.М.

к. е. н., доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки Луцький національний технічний університет

Постанова проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Важливим інструментом регулювання розвитку міжнародного туризму є нормативно-правова база. Відповідність українського законодавчого регулювання міжнародним стандартам визначатиме ефективність розвитку туристичного ринку України та рівень його інтегрованості у систему міжнародних економічних відносин. Важливо відмітити, що імплементація принципів міжнародного права та використання сучасного інституційного інструментарію впливає на рівень використання туристично-рекреаційного потенціалу кожної держави. Саме тому необхідно дослідити рівень уніфікації українського законодавства міжнародним вимогам у сфері регулювання міжнародних туристичних відносин.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Нормативно-правове регулювання виступає окремим інструментом у регулюванні розвитку туристично-рекреаційної сфери міжнародного туризму. Важливу роль даного інституту ми можемо виокре-

мити у дослідженнях таких вчених, як Гука Н.А., Григор'євої Т.В., Дудко В.Б., Коваль П.Ф., Пархоменка О.Г., Серьогіна П.Ю. Михайловського М.О. та ін. Нажаль, відсутнє комплексне дослідження системи взаємовідносин у сфері нормативно-правового регулювання міжнародних туристичних зв'язків. Сучасні умови показують високий рівень розвитку інтенсивності міжнародного туристичного ринку. Держави, які чітко врегулювали особливості надання послуг, відповідність їх міжнародним стандартам швидко займають відповідну нішу у міжнародних економічних відносинах. Визначенні відповідних елементів для України набувають виключного значення та обумовлюють актуальність та своєчасність відповідних досліджень.

Цілі статті. Основними цілями статті є узагальнення чинної нормативної бази, яка регулює сферу міжнародних туристичних переміщень, розкриття неврегульованих сегментів міжнародної туристичної діяльності та встановлення відповідності національного законодавства міжнародним стандартам у тому числі ступінь підключення України до міжнародних угод і конвенцій у даній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Міжнародний туризм як сфера світового ринку послуг є важливим об'єктом вивчення та дослідження. Сучасні тенденції характеризують виключну роль туризму щодо його впливу на основні макроекономічні показники багатьох країн світу, сприяння зростанню добробуту населення, формуванню інвестиційного потенціалу держав та його реалізації. Для ефективної реалізації останнього, зокрема в Україні, потрібно забезпечити сталий розвиток туристичної галузі; зміцнити матеріальну базу туризму; підвищити якість та розширення асортименту туристичних послуг; поліпшити інформаційне та рекламне забезпечення; впровадити ефективну інноваційну діяльність та створити наукову базу туризму, а також здійснити гармонізацію законодавства та нормативно-правового регулювання із міжнародними угодами та конвенціями у даній сфері.

Вирішення цих питань дасть змогу створити якісний національний туристичний продукт, здатний максимально задовольнити потреби населення, забезпечити комплексний розвиток регіонів України, створити передумови для залучення іноземних інвестицій, сприяти ефективному туристичному обміну та зміцненню іміджу України на міжнародній арені.

Аналізуючи особливості регулювання нормативно-правових відносин у сфері міжнародного туризму, можна виокремити три напрями до узгодження національних законодавств з міжнародними угодами, а саме: зближення законодавства, його уніфікація та гармонізація. Зближення законодавства ґрунтується на нормативних актах, які визначають загальні правила, програми, напрями та етапи, що характерні для регулювання міжнародних туристичних зв'язків. Уніфікація як підхід у регулюванні відносин передбачає розробку законодавства, яке тотожне актам інших країн. Гармонізація полягає у впровадженні правових принципів у реалізації концепції розвитку міжнародних туристичних зв'язків України. Беручи за основу чинні принципи нормативного забезпечення, ми можемо констатувати, що на сучасному етапі відбувається постійне розширення об'єктної сфери міжнародно-правового регулювання туристичних відносин за рахунок питань, що раніше відносились до внутрішньої компетенції держав. Унаслідок цього ускладнюється структура системи міжнародного права, зростає значення кодифікації та уніфікації права, збільшується питома вага уніфікованих матеріально-правових норм у національному законодавстві держав світу. Є всі підстави казати про створення в Європі цілого масиву уніфікованих матеріально-правових норм у галузі туризму. Його формують положення Конвенції УНІДРУА про туристичні договори 1970 р. та

проекту Конвенції про готельний договір 1978 р., Конвенції Ради Європи про відповідальність власників готелів за майно своїх гостей 1962 р., Міжнародної конвенції УФТАА про контракт на подорож 1970 р., Міжнародної готельної конвенції МГА/УФТАА щодо контрактів між власниками готелів з турагентами 1979 р., Директив ЄС про свободу надання послуг перевізниками та турагенціями № 82/470, про недоброякісну рекламу № 84/450, про договори укладені поза звичайних місць ведення торгівлі №_85/577, про продаж турів з заздалегідь запланованим маршрутом та комплексом послуг № 90/314, про план співтовариств з сприяння туризму №_92/421, про недобросовісні умови в договорах із споживачами № 3/13, про міжнародний таймшерінг № 94/47, про статистику туризму № 95/57, про заходи захисту прав споживачів № 98/27. ЄС став взірцем регіонального вирішення більшості існуючих у галузі проблем, досвід якого обов'язково має бути врахованим у якості мінімального стандарту при кодифікації приватного (цивільного) права України. Однак, порівнявши особливості імплементації Директив ЄС, стає зрозумілим, що гармонізація національних законодавств держав-членів, яка досягається шляхом прийняття Директив у ЄС, не є уніфікацією [6]. Таким чином, незважаючи на досить плідний процес гармонізації національних законодавств держав-членів ЄС – віддзеркалення загальносвітової тенденції до уніфікації правових норм, на даному етапі різниця у матеріальних нормах залишається достатньо суттєвою. Причиною цього є застосована в Директивах ЄС формула «мінімального стандарту», що дозволяє державам-членам встановлювати жорсткіші правила. Це свідчить про необхідність подальшої розробки та вдосконалення як матеріально-правового, так й колізійного регулювання для визначення компетентного правопорядку при правовому регулюванні МТВ [1].

Аналізуючи рівень нормативно-правового забезпечення регулювання міжнародних туристичних зв'язків України, ми можемо виокремити такі структурні елементи: міжнародні акти, ратифіковані Україною; Закони України, що належать до даної галузі; Укази Президента, Акти Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства економічного розвитку та торгівлі, галузеві стандарти та інші нормативно-правові акти, зокрема: Спільний наказ Державної туристичної адміністрації України та Державного комітету статистики України від 12.11.2003 № 142/394 «Про затвердження Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності», Наказ Державної Туристичної Адміністрації України від 16.03.2004 р. №19 «Про затвердження Правил користування готелями й аналогічними засобами розміщення та надання готельних послуг», Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.06.2004 № 1124 «Про

затвердження складових галузевих стандартів вищої освіти з напрямку 0504 «Туризм», Наказ Державної туристичної адміністрації України від 24.09.2004 № 83 «Про затвердження Положення про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцям туристичного супроводу», Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.10.2014 № 1124 «Про затвердження нормативно-правових актів, які регламентують порядок організації туристсько-краєзнавчої роботи», Наказ Державної Туристичної Адміністрації України від 06.06.2005 р. № 50 «Про затвердження порядку оформлення ваучера на надання туристичних послуг та його використання», Наказ Міністерства Інфраструктури № 28 від 23.01.2012 р. «Про затвердження форми свідоцтва про встановлення категорії готелю», Наказ МНС України від 12.06.2012 № 891 «Про затвердження Порядку проведення пошуково-рятувальних робіт на об'єктах туристичних відвідувань». До глобальних міжнародних актів належать ратифіковані Україною Хартія туризму, Гаазька декларація Міжпарламентської конференції з туризму та Глобальний етичний кодекс туризму. Ці документи мають всепланетарне значення і поширюються на розвиток та регулювання внутрішнього та міжнародного туризму усх країн. До міжнародних актів також належать Угоди про співробітництво в галузі туризму між Кабінетом Міністрів України та Урядами інших країн. На сьогодні підписано понад 50 таких угод. Окрему сферу становлять галузеві стандарти. Міністерство економічного розвитку та торгівлі виокремлює [5] такі підрозділи:

– пригодницький туризм (стандарти ДСТУ ISO 21101-21103: Туризм пригодницький. Системи менеджменту безпеки. Вимоги. Лідери. Особиста компетентність, Інформація для учасників);

– вимоги до окремих туристичних послуг (ДСТУ ISO 13810 Туристичні послуги. Промисловий туризм. Надання послуг, ДСТУ 7450 Туристичні послуги. Знаки туристичні активного туризму. Класифікація, опис і правила застосування, ДСТУ ISO 18065 Туристичні послуги, що надають на природоохоронних територіях, ДСТУ ISO 17680 Таласотерапія. Вимоги до послуг, ДСТУ ISO 13009 Вимоги та рекомендації з експлуатації пляжу, ДСТУ ISO 13687 Яхт-гавані. Мінімальні вимоги);

– вимоги до засобів розміщення (ДСТУ 4527, 4268, 4269 Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення, Загальні вимоги, Класифікація готелів, ДСТУ ISO/TS 13811 Туризм та пов'язані з ним послуги. Інструкція з розроблення екологічних специфікацій щодо розміщення закладів);

– вимоги до туристичних інформаційних центрів (ДСТУ ISO 14785 Офіси туристичні інформаційні. Туристична інформація щодо послуг з приймання туристів);

– вимоги до закладів ресторанного господарства (ДСТУ 4281 Заклади ресторанного господарства. Класифікація, ДСТУ 3862 Ресторанне господарство. Терміни та визначення);

– вимоги до професійної підготовки кадрів (ДСТУ EN 15565 Туристичні послуги. Вимоги до професійної підготовки та кваліфікаційних програм для гідів);

– вимоги щодо туристсько-екскурсійного обслуговування (ДСТУ EN 15700 Безпечність стрічкових конвеєрів для зимових видів спорту чи туризму, ГОСТ 28681.3-95 Туристско-экскурсионное обслуживание);

– технічні умови щодо туристського спорядження (ДСТУ ISO 5912 Палатки туристичні, ГОСТ 28917-91 Палатки туристские. Общие технические условия, ДСТУ 2584-94 Плити газові побутові туристські. Загальні технічні умови).

Незважаючи на широту охоплення нормативним регулюванням різних секторів сфери послуг, відсутнє цілісне бачення якісної галузі. Як наслідок одним з основних недоліків, які наводять іноземні туристи є низький рівень сервісу та якості наданих туристичних послуг. Загальноекономічна криза, що охопила народне господарство, значно ускладнила процес розвитку сфери послуг. На початку XXI ст. підприємства державної, комунальної форм власності продовжують домінувати на ринку послуг (оздоровчі, освітні, житлово-комунальні послуги тощо)[2, с.28]. Така тенденція призводить до відсутності конкуренції у сфері обслуговування та незацікавленості підприємств комунальної галузі у покращенні якості послуг та розвитку матеріального забезпечення. Особистий досвід відпочинку дає змогу стверджувати, що за останні п'ять років рівень матеріально-технічного забезпечення у пансіонаті «Шацькі озера», що належить до комунальної форми власності знизився. На сьогодні досі відсутні послуги терміналів, банкомати, можливості користування Інтернетом та комп'ютером, роздрукувати інформацію взагалі неможливо, і це за умови щорічного проведення наукового міжнародного семінару на території бази з представниками більше 100 учасників з різних вузів України, Польщі, Білорусії, Чехії та ін. Разом з тим прослідковується чітка взаємозалежність на основі економіко-математичного моделювання [4, с. 238] між обсягами туристів, відповідно і доходами від нарощених туристичних потоків у транскордонних регіонах, та розбудовою інфраструктури у вигляді об'єктів зеленого туризму.

Висновки. Систематизація нормативних актів на основі зведення правових норм різних правових актів в один документ, що здійснює регулювання туристичної галузі і лежить в основі кодифікації займає суттєве місце в сучасній ієрархії нормативно-правового регулювання туристичних зв'язків України. Саме комплексний підхід і роз-

робка єдиного систематизованого регулювання відносин у даній сфері дасть можливість вирівняти диспропорції розвитку галузі. Особливо гостро стоять питання якості наданих послуг суб'єктами комунальної власності, відповідності інфраструктурних об'єктів вимогам відпочивальників, розбудова інфраструктури. Удосконалення нормативно-правового регулювання міжнародного туризму в Україні, повинне повною мірою відображати національні інтереси у цій сфері, а також відповідати запитам та задовольняти індивідуальні інтереси і потреби будь-якого туриста.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. В'їзний туризм. Авторський колектив: Коваль П.Ф., Алешугіна Н.О., Андрєєва Г.П., Зеленська О.О., Григор'єва Т.В., Пархоменко О.Г., Дудко В.Б., Михайловський М.О., Бондар С.І. Навчальний посібник: Ніжин, Видавництво Лук'яненко В.В., 2010. – 304 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_ukr/vt2-4.htm.

2. Войтович С.Я. Значення та тенденції становлення сфери послуг в Україні / С.Я. Войтович,

Т.І. Данидюк // Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 10(38). – Луцьк, 2013. – С. 27-32.

3. Гук Н.А. Інструменти регулювання міжнародного туризму в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/guk1.htm.

4. Лютак О.М. Економіко-математичне моделювання розвитку туристично-рекреаційної сфери транскордонного регіону / О.М. Лютак, Л.В. Савош, О.Я. Кравчук // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 11(149). – С. 230-239.

5. Міністерство економічного розвитку та торгівлі / Діяльність / Туризм / Нормативна база. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=feb2bb4d-5f14-404c-9a0d-a233b1e15229&title=Normativna Baza](http://me.gov.ua/Documents/MoreDetails?lang=uk-UA&id=feb2bb4d-5f14-404c-9a0d-a233b1e15229&title=Normativna%20Baza).

6. Серьогін П.Ю. Правове регулювання міжнародних туристичних відносин /П.Ю. Серьогін. Автореф. на здобут. ступен. к.ю.н. ... за спец 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – К.: КНУ ім. Шевченка, 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/aref_tourism/serogin.htm.

СВІТОВИЙ ДОСВІД СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАТЕНТНИХ АУКЦІОНІВ

WORLD EXPERIENCE OF PATENT AUCTIONS' ESTABLISHMENT AND FUNCTIONING

У статті досліджено досвід функціонування патентних аукціонів у деяких країнах світу. Розглянуто модель «живого» патентного аукціону, яка використовується у світовій практиці. Обґрунтовано вплив патентних аукціонів на прискорення комерціалізації інноваційних розробок. Наголошено на доцільності реалізації патентів і ліцензій шляхом аукціонної торгівлі. Виявлено необхідність подальшого розвитку патентних аукціонів в Україні та світі.

Ключові слова: патентні аукціони, «живі» аукціони, онлайн-аукціони, лоти, патенти, ліцензії, технології, інноваційні розробки, інноваційна діяльність, комерціалізація.

В статье исследован опыт функционирования патентных аукционов в некоторых странах мира. Рассмотрена модель «живого» патентного аукциона, которая используется в мировой практике. Обосновано влияние патентных аукционов на ускорение коммерциализации инновационных разработок. Подчеркнута целесообраз-

ность реализации патентов и лицензий путем аукционной торговли. Выявлена необходимость дальнейшего развития патентных аукционов в Украине и мире.

Ключевые слова: патентные аукционы, «живые» аукционы, онлайн-аукционы, лоты, патенты, лицензии, технологии, инновационные разработки, инновационная деятельность, коммерциализация.

The article discusses the experience of the patent auctions in some countries of the world. The model of «live» patent auctions, which is used in the world practice is reviewed. The influence of patent auctions at acceleration the innovations commercialization is substantiated. The advisability of patents and licenses, selling on auctions is underlined. The necessity of further development of patent auctions in Ukraine and in the world is revealed.

Key words: patent auctions, live auctions, online auctions, lots, licenses, technologies, innovations, innovation activities, commercialization.

УДК 339.17(045)

Пічкурова З.В.

к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу
Національний авіаційний університет

Постановка проблеми. На сьогодні торгівля об'єктами інтелектуальної власності на аукціонах асоціюється, як правило, з реалізацією результатів інтелектуальної діяльності людини в галузі автор-

ського права. Проте, надзвичайно актуальною в умовах підвищення ролі інновацій стає проблема комерціалізації технологічних досягнень, одним зі способів вирішення якої є проведення патентних